

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse ettepanek liidu kosmosetegevuste ohutuse, vastupidavuse ja kestlikkuse kohta ja teatis Euroopa kosmosemajanduse visiooni jaoks

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 29.08.2025

KOKi esitamise tähtpäev 22.10.2025

VV esitamise tähtpäev 30.10.2025

Vastutav ministeerium: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

Kaasvastutajad: Kliimaministeerium, Välisministeerium, Kaitseministeerium, Sotsiaalministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Rahandusministeerium, Siseministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Riigikantselei JRKB

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTs § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTs § 152¹ lg 1 p 2);

Sisukokkuvõte

Määrusega luuakse ühtne õigusraamistik liidu kosmosevaldkonna tegevuste ohutuse, vastupidavuse ja keskkonnahoidlikkuse tagamiseks.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Jah

Määrus ei sätesta konkreetseid trahvisummasid, kuid kohustab liikmesriike kehtestama tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused rikkumiste eest. Euroopa Komisjon ja Euroopa Kosmoseprogrammi Amet saavad õiguse teostada kohapealseid kontrolle ja vajadusel määrata rahatrahve, kui rikkumised puudutavad liidu omanduses oleva vara kasutamist või kolmandate riikide teenusepakkujaid.

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Jah

Otseselt kohustust uut asutust luua ei ole, kuid riigid peavad määrama pädeva asutuse, kes hakkab väljastama ja kontrollima tegevuslube ja teostama järelevalvet.

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Jah

ELi tasemel luuakse uued keskandmebaasid ja digitaalsed süsteemid: URSO (Union Register of Space Objects); keskkonna jalajälje andmebaas, mis kogub kosmoseoperaatorite keskkonnamõtjude elukaare andmeid; one-stop information portal suhtluseks liikmesriikide ja komisjoni vahel. Luua tuleb e-sertifikaatide süsteem, mille kaudu tõendatakse, et kosmoseteenused on määruise nõuetega vastavuses. Liikmesriigid peavad looma digitaalsed võimekused komisjoni andmebaasidega suhtlemiseks. Ettevõtted peavad arendama süsteeme, mis võimaldavad määruise nõudeid täita (keskkonnajalajälje arvutamine, küberturbe juhtimissüsteemid, e-sertifikaatide käsitlemine, turvajuhtumite aruandlus jne).

Eesmärgid

Eesmärk - Eesmärk on vähendada liikmesriikide vahelisi erinevusi, tugevdada siseturgu, edendada innovatsiooni ning kehtestada ühtsed nõuded kosmoseobjektide jälgitavusele, küberkindlusele ja keskkonnamõtjude hindamisele. Määrus looks aluse kosmoseteenuste stabiilseks ja jätkusuutlikuks arenguks ELis.

Määrus käsitleb kolme peamist valdkonda: 1) Ohutus - Kehtestatakse nõuded kosmoselaevade ja -teenuste ohutule projekteerimisele, käitamisele ning lennu- ja maandumisprotseduuridele. Eesmärk on vähendada kokkupõrkeid, kontrollida liiklust orbiidil ja tagada varajane hoiatusvõime; 2) Kerksus - Luua tuleb riskijuhtimisraamistik, mis hõlmab küberturvalisust ja füüsilist turvalisust nii satelliitide kui ka maapealse infrastruktuuri puhul. Kehtestatakse kohustuslikud turvameetmed, intsidentide käsitlemise reeglid ja aruandlusmehhanismid; 3) Kestlikkus - nõutakse kosmosetegevuste keskkonnajalajälje hindamist ja deklareerimist. Eesmärk on vähendada kosmoseprügi teket ning soodustada jätkusuutlikku ja ringmajanduslikku lähenemist kosmosevaldkonnas.

Teatis Euroopa kosmosemajanduse visiooni kohta tugineb kuuel sambal: kosmose siseturg, tööstuslik valmisolek ja tehnoloogiline sõltumatus, kvalifitseeritud tööjõud, rahvusvahelise koostöö ja majandusdiplomaatia edendamine, kosmose kommertsialiseerimise toetamine, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni kiirendamine. See käsitleb arenevat globaalset kosmosemajandust ning rahvusvahelise konkurentsi ning geopoliitiliste pingete tekitatud probleeme. Kosmosetööstus on kiiresti kasvav turusektor, mis aitab kaasa ELi konkurentsivõimele hõlmates ELi kosmosetööstust (tootmine ja teenused) ja kosmoseteenuseid paljudes turusektorites - kliima- ja keskkond, põllumajandus, energeetika, transport, kindlustus, pangandus, julgeolek ja kaitse.

Mõju ja sihtrühm

Mõju valdkonnad

Majandus

Ettevõtlus

Sihtrühm: Kosmose teenuste ja toodetega tegelevad ettevõtted

Mõju sihtrühmale: Loob EL-is selgema regulatiivse keskkonna, mis soodustab investeringuid. Loob kohustuse järgida ühtseid ELi standardeid, mis vähendab ebaausat konkurentsi, sh kolmandate riikide ettevõtetega, kes tegutsevad ELi turul. Ettevõtetele võib tekkida täiendav kulu ohutuse ja küberturbe süsteemide kasutuselevõtul, keskkonnajalajälje arvutamisel ja raporteerimisel, erinevate sertifikaatide taotlemisel. Selleks peavad soetama ka digitaalseid tööriistu ja töötajaid koolitama.

Halduskoormus

Kas lahendusega kaasneb mõju halduskoormusele? Jah

Kas ettevõtetele halduskoormus: Kasvab

Ettevõtete infokohustus: Tegevusloa taotlemiseks ja uuendamiseks peavad ettevõtted läbima vastava tehnilise kontrolli. Tekib aruandluskohustus küberturbe, keskkonnamõjude, intsidentide teavitamiseks.

Kas avaliku sektori töökoormus: Kasvab

Avaliku sektori asutuste infokohustus: Liikmesriikide pädev asutus hakkab väljastama tegevuslube, vastu võtma ja kontrollima aruandeid ning tegelema järelevalvega.

Keskkond

Jäätmed ja ringmajandus

Sihtrühm: Kosmose toodete ja teenustega seotud ettevõtted

Mõju sihtrühmale: Tekib nõue, et kosmoseobjektid, sh satelliidid oleksid elutsükli lõpus passiveeritud, s.t orbiidilt välja suunatud, et vältida kosmoseprügi teket. Ettevõtted peavad analüüsima ja meetmeid kasutusele võtma, kuidas vähendada oma keskkonnajalajälge, sh materjalikasutust, jäätmeteket ja suurendama taaskasutust.

Kliimamuutused

Sihtrühm: Elanikud, ettevõtted

Mõju sihtrühmale: Määrus aitab parandada satelliitide seirevõimekust ja paraneb andmete kogumine kasvuhoonegaaside, metsade ja ookeanide seisundi kohta. Hinnata tuleb ka CO2 jalajälge tootmise ja orbiidile viimise käigus.

Keskkonnateadlikkus

Sihtrühm: Ettevõtted, elanikud

Mõju sihtrühmale: Kosmose ettevõtted peavad hakkama esitama teavet keskkonna jalajälje kohta, mis suurendab teadlikkust oma tegevusest. Luuakse ka andmebaas ja vabatahtlik märgis (Union Space Label), mis näitab, et kosmoseteenused või -tooted vastavad miinimumnõuetest kõrgematele ohutuse, vastupidavuse ja keskkonna standarditele.

Riigivalitsemine

Riigieelarve

Kas lahendusega kaasneb mõju riigieelarve kuludele? Jah

Lua tuleb pädev asutus, kes hakkab jälgima määruse rakendamist ja teostama järelevalvet. Lua tuleb IT-arendusi ning liidestust EL kesksete süsteemidega, mis eeldab täiendavat kulu.

Infotehnoloogia ja infoühiskond

Infotehnoloogilised arendused

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Jah

Selgitus: Määrusega luuakse uusi EL keskseid andmebaase ning aruande ja andmevahetuse kohustusi, mis nõuavad IT-arendusi nagu ELi keskne kosmoseobjektide register, kuhu kantakse kõik ELi kosmose objektid; elektrooniline vastavussertifikaatide süsteem kosmoseteenustele; keskkonnajalajälje andmebaas; ühtne teabeplatvorm määrusega nõutavate menetluste kohta.

Riigikaitse ja välissuhted

Riigikaitse

Sihtrühm: Ettevõtted, elanikud

Mõju sihtrühmale: Määrus tagab, et kriitilised kosmoseteenused nagu positsioneerimine, kaugseire ja side oleksid ELi kontrolli all ja toimiksid turvaliselt. Tugevdatakse tehnilisi turvanõudeid, et vähendada sõltuvust kolmandate riikide teenustest ja satelliitidest. Kosmose teenuste pakkujad peavad hakkama täitma küberturbe ja riskijuhtimisnõudeid. Määrus kohaldub ka kolmandate riikide ettevõtetele, kes tegutsevad EL turul. See aitab kontrollida välisriikide juurdepääsu ELi kosmoseturule ja -teenustele.

Kaasamine

Kosmosetehnoloogia, -teenuste, -andmete ja satelliitidega tegelevad ettevõtted ja liidud, IT- ja küberturbe ettevõtted ja liidud, keskkonnaorganisatsioonid, ülikoolid ja teadusasutused ning muud asjassepuutuvad asutused.